

نشست تخصصی
مرکز مطالعات اوراسیای مرکزی
با همکاری
انجمن ایرانی مطالعات منطقه‌ای

دوشنبه ۱۳ آبان ۱۳۹۸

گزارش کامل

نشست تخصصی

سیاست های اتحادیه اروپا در قفقاز جنوبی

و تاثیر آن بر قدرت منطقه ای ایران

با حضور

آقای دکتر علی صباغیان

استادیار گروه مطالعات منطقه‌ای دانشگاه تهران

خانم دکتر رگسانا نیکنامی

استادیار گروه مطالعات منطقه‌ای دانشگاه تهران

گزارش کامل

هشتاد و هفتمین نشست علمی مرکز مطالعات اوراسیای مرکزی با همکاری انجمن ایرانی مطالعات منطقه‌ای با عنوان "بررسی سیاست‌های اتحادیه اروپا در قفقاز جنوبی و تاثیر آن بر قدرت منطقه‌ای ایران" روز دوشنبه ۱۳ آبان ۱۳۹۸ در اتاق شورای گروه مطالعات منطقه‌ای دانشگاه تهران برگزار شد. در این نشست که با همکاری انجمن ایرانی مطالعات منطقه‌ای برگزار شد آقای دکتر علی صباغیان و خانم دکتر رکسانا نیکنامی اعضای هیات علمی گروه مطالعات منطقه‌ای به بیان دیدگاه‌های خود پرداختند. در ابتدای این نشست دکتر صباغیان در مورد اهمیت منطقه قفقاز جنوبی برای اتحادیه اروپا گفت این منطقه از چند جهت برای اتحادیه اروپا اهمیت دارد که از جمله آن می‌توان به وجود منابع زیاد انرژی شامل نفت و گاز که اتحادیه اروپا برای متنوع‌سازی منابع تامین انرژی خود به آن نیاز دارد، جایگاه ژئوپلیتیک منطقه

و همجواری آن با قدرت‌های منطقه‌ای همچون ایران، ترکیه و نیز قدرت بزرگ روسیه، موقعیت ترانزیتی منطقه از جهت ارتباط دادن شمال و جنوب و شرق و غرب و نیز منازعات حل و فصل نشده منطقه مانند منازعه قره‌باغ میان جمهوری آذربایجان و ارمنستان و یا منازعه در اوستیای جنوبی و آبخازیا در گرجستان اشاره کرد.

ایشان در مورد توجه اتحادیه اروپا به منطقه قفقاز جنوبی پس از فروپاشی شوروی و استقلال کشورهای این منطقه گفت اگر چه در سال‌های اولیه پس از فروپاشی شوروی به دلایل مختلف اتحادیه اروپا با تاخیر به منطقه توجه کرد، چرا که این اتحادیه سیاست‌های خود در این منطقه را از طریق برنامه‌های شورای اروپا یا سازمان امنیت و همکاری اروپا دنبال می‌کرد، اما پس از گسترش اتحادیه به‌ویژه در اوایل قرن بیست و یکم یعنی وقتی در

سال ۲۰۰۴ با پیوستن ۱۰ کشور از کشورهای اروپای مرکزی و شرقی به اتحادیه، مرزهای خارجی آن گسترش یافت و به منطقه قفقاز جنوبی نزدیک شد، روابط اتحادیه اروپا با کشورهای منطقه قفقاز جنوبی مورد توجه سیاستگذاران اتحادیه اروپا قرار گرفت. عضو هیات علمی دانشگاه تهران افزود: در این چارچوب سیاست همسایگی اتحادیه اروپا به عنوان چارچوب تنظیم کننده روابط اتحادیه اروپا با ۱۶ کشور همسایه جنوبی و شرقی از جمله کشورهای جمهوری آذربایجان، ارمنستان و گرجستان در سال ۲۰۰۴ به تصویب رسید. این سیاست از طریق ابزارهایی چون ابتکار " ابزار همسایگی و مشارکت اروپا" و سپس " ابزار همسایگی اروپا به گسترش روابط با این کشورهای در عرصه های سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی اقدام کرد.

دکتر صباغیان افزود: تحولات دهه اول قرن بیست و یکم و نیز جنگ روسیه با گرجستان سبب شد تا اهمیت منطقه قفقاز جنوبی برای اتحادیه اروپا دوچندان شود. بر همین اساس در سال ۲۰۰۹ " ابتکار مشارکت شرقی " به- عنوان یک طرح مشترک میان اتحادیه اروپا و اعضای آن و شش شریک این اتحادیه در شرق اروپا تصویب شد. این مشارکت که بعد ویژه ای از سیاست همسایگی اروپا برآورد می شد، در بردارنده مسیرهای دوجانبه و چندجانبه برای رسیدن به اهدافی چون ایجاد یک منطقه مشترک دمکراسی، ثبات و کمک به تقویت تاب آوری کشورهای منطقه و اتحادیه در رویارویی با چالش های داخلی و خارجی بود. در این چارچوب در نشست سال ۲۰۱۷ یک رهیافت نتیجه محور برای اجرای ۲۰ برنامه مختلف در کشورهای منطقه تا سال ۲۰۲۰ تصویب شد. البته اگر چه محور روابط اتحادیه اروپا با کشورهای منطقه از مسیر دولت های منطقه دنبال می شود اما در چارچوب مشارکت شرقی عناصر غیردولتی همچون جامعه مدنی، شرکت ها، رسانه ها و جوانان نیز مورد نظر قرار گرفته است.

ایشان در مورد تاثیر سیاست های اتحادیه اروپا در منطقه قفقاز جنوبی بر قدرت منطقه ای ایران گفت این مسئله می تواند تاثیرهای دوسویه داشته باشد. از یک سو نزدیکی اقتصادهای کشورهای منطقه با اتحادیه اروپا سبب می- شود تا بازارهای این کشورها که نزدیکی جغرافیایی و با تولیدکنندگان ایرانی دارد از دست برود. همچنین نزدیکی فرهنگی بیشتر کشورها به

استاندارها و ارزش‌های اروپایی موجب می‌شود نقش فرهنگ ایرانی در منطقه که به عنوان یک عنصر بسترساز برای توسعه همکاری‌های ایران با منطقه برآورد می‌شود، کم‌رنگ‌تر شود. حضور اتحادیه اروپا به عنوان یک قدرت فرامنطقه‌ای که انگیزه رقابت با دیگر قدرت‌ها همچون روسیه، آمریکا و چین در منطقه است

مناسبات مختلف سیاسی، اقتصادی و حل بحران‌های منطقه‌ای را پیچیده‌تر می‌کند و بر نقش ایران تاثیر منفی می‌گذارد. از سوی دیگر از با حضور پررنگ اتحادیه اروپا در منطقه و نزدیکتر شدن اتحادیه به ایران، نقش و جایگاه ایران به عنوان همسایه همسایگان اتحادیه اروپا از اهمیت بیشتری برخوردار می‌شود.

در ادامه نشست خانم دکتر نیکنومی با تمرکز بر موافقت‌نامه تجارت آزاد میان گرجستان و اتحادیه اروپا، به بیان فرصت‌ها و چالش‌ها برای جمهوری اسلامی ایران پرداختند. ایشان گفتند: گرجستان از جمله مناطق مهم برای ایران و اتحادیه اروپا به شمار می‌آید. از نظر ژئواکونومیک گرجستان راه اصلی دسترسی به دریای سیاه و عامل موازنه امنیتی میان ارمنستان و جمهوری آذربایجان است. پس از برجام اتحادیه اروپا همواره بر نقش مهم ایران در قفقاز و از جمله گرجستان تاکید داشته است. روابط اتحادیه اروپا و گرجستان در چاقوب موافقت‌نامه عمیق و همه‌جانبه تجارت آزاد پیش می‌رود. این موافقت‌نامه در شمار قراردادهای مرکب اتحادیه اروپا است. دو بند در این قرارداد وجود دارد که قابلیت بهره‌برداری برای ایران را دارد. این بندها عبارتند از: قوانین مبداء و قوانین تعرفه‌های تجاری. البته در راه گسترش نفوذ ایران در این منطقه نمی‌توان عواملی مانند ماهیت نظام بین‌الملل و نقش روسیه، ترکیه و ایالات متحد را نادیده گرفت. از سوی دیگر روابط حسنه میان ایران و اتحادیه اروپا متغیر مهم دیگری است که اثر مستقیم در بهبود روابط ایران و گرجستان بازی می‌کند.

برای نمونه همزمان با شروع تحریم‌های اتحادیه اروپا علیه ایران در سال ۲۰۱۲ روابط ایران و گرجستان رو به تیرگی گذاشت و نظام آزادسازی ویزا ملغی شد. نبود این روابط حسنه سبب نزدیکی بیشتر گرجستان به ایالات متحد، کاهش نفوذ ایران در گرجستان، افزایش قدرت چانه‌زنی گرجی‌ها در برابر ایران و کاهش توان چانه‌زنی ایران در برابر روسیه خواهد شد. ایران ابتدا باید به سوی امضای یک موافقت‌نامه تجارت آزاد با گرجستان حرکت کند (مانند مسیری که ترکیه پیمود) و بعد از فرصت‌های موافقت‌نامه این کشور با اتحادیه اروپا بهره‌برد. این همکاری‌ها می‌تواند در دو حوزه انرژی و حمل و نقل شکل بگیرد.

در ادامه دو سخنران به پرسش‌های حاضران پاسخ دادند.

پایان

مرکز مطالعات اوراسیای مرکزی

آدرس: تهران، خیابان انقلاب، دانشکده
حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران،
مرکز مطالعات اوراسیای مرکزی.

تلفن: ۰۲۱۶۶۹۵۳۹۹۶-۰۲۱۶۱۱۲۳۱۰

نمابر: ۰۲۱۶۶۹۵۳۹۹۶-۰۲۱۶۶۴۱۹۷۰۴

پست الکترونیک: cces@ut.ac.ir

تارنما: cces.ir و cces.ut.ac.ir

Central Eurasia Studies Center

Address: Faculty of Law and
Political Science, University
of Tehran, Enghelab Ave,
Tehran, Iran.

Website: cces.ut.ac.ir

Email: cces@ut.ac.ir

Tel No: +982166419704